

การประยุกต์ใช้แนวการสอนภาษาบาลีกับการสอนภาษาอังกฤษ ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ทงศ์ ลำประไพ
อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ
คณะมนุษยศาสตร์

๑. บทนำ

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศมานานแล้ว และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้จัดการการศึกษา ณ ปัจจุบันนั้น ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศได้กำหนดความสำคัญไว้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยได้รับการจัดลำดับความสำคัญอยู่ในกลุ่มที่สอง เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิด และการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งประการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในปัจจุบันของประเทศไทยนั้น ภาษาอังกฤษได้รับการกำหนดให้นำไปจัดการเรียนการสอนในทุกช่วงชั้น โดยสถานศึกษาสามารถจัดเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน และสามารถจัดเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ที่มีความลึกและเข้มข้นได้ หรือสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาใหม่ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา ที่สามารถจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม*

ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า

“...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด...”^๒

* กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, ๗๒ พระชนมพรรษา ๑๐๗ ปี กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

การสอนแบบไวยากรณ์และแปลใช้ในการสอนบทประพันธ์ วรรณคดีอังกฤษ เพราะเชื่อว่าไวยากรณ์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ และพูด เขียนภาษาที่เรียนได้ดีขึ้นด้วย เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนภาษาได้ดี หากสามารถแปลบทอ่านได้ดี แนะนำว่าการสอนด้วยวิธีการแปลควรพิจารณาถึงปัจจัยต่อไปนี้ประกอบ

๑. ตระหนักถึงวิธีการคิดและสำนวนภาษาของภาษาอังกฤษและพยายามปรับให้สอดคล้องกับภาษาของตน
๒. วัฒนธรรม สำนวนภาษาของภาษาทั้งสอง
๓. ความแตกต่างของทำเนียบภาษา
๔. ความหมายแฝงของคำศัพท์ที่ปรากฏ
๕. การวางตำแหน่งคำศัพท์^๓

การที่ผู้เรียนรู้ภาษาหนึ่งแล้วมาเรียนภาษาใหม่ย่อมจะพบว่าผู้เรียนเกิดความสับสนและใช้กฎเกณฑ์ภาษาผิด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการที่ผู้เรียนนำเอากฎไวยากรณ์ของภาษาที่หนึ่งมาใช้กับภาษาที่สอง^๔ **ดิเรกชัย มหัทธนะสิน** กล่าวถึงความเกี่ยวข้องของภาษาและไวยากรณ์ว่า ไวยากรณ์เปรียบเสมือนเป็นเครื่องกำหนดระหว่างบุคคลชาติหนึ่ง ภาษาหนึ่ง ในการใช้ภาษาให้เป็นแบบอย่างเดียวกัน ไวยากรณ์มีความจำเป็นในการสื่อความหมายหรือการสื่อสารของแต่ละภาษาย่อมอยู่ในลักษณะของรูปประโยคหรือถ้อยคำที่ยังคงอยู่ภายใต้ระบบ กฎเกณฑ์ทางภาษา^๕ ทุกภาษามีกฎเกณฑ์แต่ไม่มีภาษาใดที่ไม่มีหลักเกณฑ์หรือไวยากรณ์ ซึ่งการใช้ภาษาให้เกิดความหมายทั้งการใช้คำมารวมกันเป็นกลุ่มคำ เป็นวลี เป็นประโยคที่เปล่งออกมาเป็นภาษาพูด ต้องให้ถูกระบบของภาษาหรือไวยากรณ์ เพื่อให้เกิดความหมายที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความเหมาะสม ของภาษาและสถานการณ์^๖ การเรียนรู้ไวยากรณ์จึงมีความสำคัญ เพื่อให้การสื่อความหมายทางไวยากรณ์คล่องแคล่วและถูกต้อง การเรียนไวยากรณ์จะช่วยให้คุณคิดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากไวยากรณ์เป็นตัวสะท้อนความคิดทั้งยังช่วยให้คุณเพิ่มความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว และเพิ่มความสามารถในการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนให้เป็นไปตามระเบียบวิธีทางสังคม

^๓ Toolan, M., **Narrative : A critical linguistic introduction**, 2nd ed, (London : Routledge, 2001), p. 97.

^๔ สุทธิณี สุขตระกูล, **วิธีวิเคราะห์และเปรียบเทียบภาษา**, (กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๖.

^๕ ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, “การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างภาษาไทย.”, **ภาควิชาภาษาไทย**, (คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๗), หน้า ๒-๓.

^๖ ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐการต์, **ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), บทหน้า.

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Rubin และ Thompson^{๓๔} (๑๙๙๔) ที่ได้กล่าวว่า ไวยากรณ์ช่วยในการแสดงความคิดและความตั้งใจในวิถีทางที่เป็นที่ยอมรับของเจ้าของภาษา บางครั้งความผิดพลาดทางไวยากรณ์จะทำให้การพูดและการเขียนของบุคคลนั้นยากต่อการเข้าใจ ไวยากรณ์ยังมีผลโดยตรงต่อความหมาย ตัวอย่างเช่น ผู้พูดใช้กริยาในอดีตกาลแทนที่กริยาในอนาคตความหมายก็จะเปลี่ยนไป ดังนั้น การสอนไวยากรณ์ให้กับผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

๒. ไวยากรณ์บาลี

ภาษาบาลี มีความหมายว่า ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน หรือ ภาษาที่รักษาพระพุทฺพวจน ภาษาบาลีเป็นคำที่เรียกภาษามคธที่ใช้บันทึกพระพุทฺพวจน เมื่อพิจารณากฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ของภาษาบาลีแล้ว เข้าใจว่าคงจะเริ่มมีก่อนการนำเอาภาษานี้มาใช้บันทึกพระพุทฺพวจนหรือประกาศพระพุทฺพศาสนา พระคัมภีร์สารทวิวงศ์ได้อธิบายคัมภีร์สัททวิเสสว่า

“สัททวิเสส คือกลุ่มคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีที่ว่าด้วยหลักภาษา
ในพระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์พื้นฐานแห่งความเข้าใจในภาษาบาลีตลอดจน
การเรียนรู้และวินิจฉัยข้อธรรมข้อธรรมในพระไตรปิฎก เนื่องจากหลักภาษา
เป็นสิ่งสำคัญที่ควรเรียนรู้ก่อนคัมภีร์อื่นทั้งหมด คัมภีร์สัททวิเสสจึงเป็น
ตำราพื้นฐานของการศึกษาภาษาบาลี เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจหลัก
ภาษาได้ถูกต้อง”^{๓๕}

ลักษณะของตัวสูตรในคัมภีร์ก็จายณะกล่าวไว้ว่า ต้องประกอบด้วยคุณ ๓ ประการ คือ

๑) มีสูตรอันประกอบด้วยลักษณะ ๖ ประการ คือ

๑. อปฺปทฺขร	มีอักษรน้อย
๒. อสนฺเทห	ไม่มีความสงสัย
๓. สารตุถ	มีเนื้อความประกอบด้วยประโยชน์
๔. สพุทฺโตมุข	มีวิธีทั้งหมด วิธีมาก

^{๓๔} Rubin, J. & Thompson, I., **How To Be A More Successful Learner : Toward Learner Autonomy**, (Massachusetts : Heinle & Heinle Publishers, 1994), pp. 100-109.

^{๓๕} พระคัมภีร์สารทวิวงศ์ได้อธิบายกลุ่มคัมภีร์สัททวิเสสและกลุ่มคัมภีร์อื่นเพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกไว้ ๔ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มคัมภีร์ไวยากรณ์หรือสัททวิเสส ๒) กลุ่มคัมภีร์นิพนิต คือคัมภีร์ประเภทพจนานุกรมศัพท์ ๓) กลุ่มคัมภีร์จินตลักษณ์ คือ คัมภีร์ว่าด้วยระเบียบในการวางคำ ๔) กลุ่มคัมภีร์เกฏฐะ คือ คัมภีร์ว่าด้วยการตกแต่งเสียงและความหมายให้ภาษามีความไพเราะ ดูพระคัมภีร์สารทวิวงศ์ “ความเป็นมาและความหมายของสัททวิเสส, “พระอภิธรรมเป็นพระพุทฺพวจนและประวัติคัมภีร์สัททวิเสส, (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๔๙-๕๓.

๕. อุกโขภ   ไม้ห้วนไหว กล้าให้พิสูจน์

๖. อนวชช   ไม้มีโทษ

๒) มีสูตรสวดได้ง่ายไพเราะ

๓) สมควรต่อพุทธพจน์ (ชินวจนยุดต์ หิ. [กัจ. ๕๒] สมควรแก่ถ้อยคำของพระชินเจ้า)
ผู้แต่งคัมภีร์กัจจายณะได้กล่าวคาถาเริ่มต้นที่แสดงวัตถุประสงค์การแต่งไว้ว่า

เสฏฺฐํ ติโลกมhitํ อภิวนุทียคํ
พุทธมจ ฐมมมลํ คณมุตตมมจ/
สตถุสฺส ตสฺส วจนตถาวรํ สุพุทฺธิ
วทขามิ สุตตहितเมตถ สฺสนธิกปป์ //๑//
เสยฺยํ ชิเนริตนเยน พุทฺธา ลภานฺติ
ตถจาปี ตสฺส วจนตถสุโพชนน
อตถมจ อกฺขรปเทสุ อโมหภาวา
เสยฺยตฺถิโก ปทมโต วิวิธํ สุณนฺย //๒//^๔

วัตถุประสงค์หลักของกัจจายณะคือเพื่ออธิบายหลักและกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์บาลีให้เป็นระบบตามลำดับดังนี้ เรื่องสัญญาวิธาน (เสียง) และสนธิ ความรู้เรื่องคำนาม ความรู้เรื่องอาขยาด ความรู้เรื่อง กิต และอุณาภิ เพื่อให้เข้าใจภาษาบาลีและนำไปสู่ความเข้าใจพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพระพุทฺธพจน์

๓. งานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับไวยากรณ์บาลี

เอ.บี. คีธ^๕ (A.B. Keith) ได้ศึกษาวรรณคดีสันสกฤตโดยเฉพาะและเขียนหนังสือเรื่อง **A History of Sanskrit Literature** พิมพ์ที่เดลี (Delhi) อินเดีย และได้รวบรวมผลงานเกี่ยวกับคัมภีร์ไวยากรณ์สันสกฤตพบว่า ในคัมภีร์กัจจายณะเป็นงานสมัยหลังที่สืบต่อจากสมัยโบราณและคัมภีร์นี้มีอิทธิพลต่อไวยากรณ์บาลี ได้แก่ กัจจายณะ และปทฺฐปสฺธิ

โบท^๖ (M.H. Bode, 1909) ได้ศึกษาประวัติการศึกษาวรรณคดีภาษาบาลีในประเทศพม่าและเขียนหนังสือเรื่อง **The Pali Literature of Burma** ได้ข้อสรุปว่า คัมภีร์กัจจายณะมีอิทธิพลอย่างมากในพม่า และยังพบว่าพระภิกษุชาวพม่าแปลคัมภีร์กัจจายณะเป็นภาษาบาลีด้วย

^๔ กัจจายนมหาเถร, กัจจายนพฺยาकरण, หน้า ๑.

^๕ Keith, A.B., **A History of Sanskrit Literature**, (Delhi : Motilal Banarsidass, 1996), unpace.

^๖ Bode, M.H., "Early Pali Grammarians in Burma", **Journal of The Pali Text Society**, (London: The Pali Text Society, 1909), pp. 81-101.

จูเลียส อิกเกลิงค์^{๑๒} (Julius Eggeling, 1874-1878) ได้ตรวจชำระคัมภีร์กาตันตระของศรวรมัน ชื่อหนังสือ *The Ktantra with the Commentary of Durgasimha* พิมพ์ที่กัลกัตตา (Calcutta) อินเดีย

เอ็ม. วินเทอริทซ์^{๑๓} (M. Winternitz, 1985) ศึกษาและเขียนหนังสือเรื่อง **History of Indian Literature** ได้กล่าวถึงวรรณคดีสันสกฤตประเภทไวยากรณ์ไว้โดยสังเขป งานชิ้นนี้ได้กล่าวถึงคัมภีร์กาตันตระว่ามีอิทธิพลต่อคัมภีร์ไวยากรณ์สันสกฤตสมัยหลังรวมทั้งคัมภีร์บาลีในประเทศศรีลังกา

จากงานวรรณกรรมข้างต้นแสดงว่า นักปราชญ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของคัมภีร์ทั้งสองอย่างละเอียดจะสามารถยืนยันว่าคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีได้อาศัยหลักการจากคัมภีร์สันสกฤต และในปัจจุบันได้มีการเรียนการสอนการประยุกต์ใช้แนวการสอนภาษาบาลีกับการสอนภาษาอังกฤษ กับนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในรายวิชาภาษาอังกฤษเบื้องต้น (basic English)

ไวยากรณ์นั้นมีความสำคัญหลายประการดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ไวยากรณ์ยังเหมือนเป็นกระดูกสันหลังที่เป็นพื้นฐานช่วยให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศประสบความสำเร็จในการเรียนทั้งทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยเฉพาะทักษะการเขียน ผู้เขียนจะต้องรู้จักเรียบเรียงประโยคให้เป็นข้อความที่สามารถสื่อสารและทำให้ผู้อ่านเข้าใจในแนวความคิดของผู้เขียน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดความคิด ความรู้ของตนออกมาให้ผู้อ่านได้เข้าใจ ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในด้าน ศัพท์ ไวยากรณ์ การสะกดคำ และเครื่องหมายวรรคตอน โดยเฉพาะความรู้ด้านไวยากรณ์เป็นสิ่งสำคัญมากและเป็นปัจจัยที่จะช่วยการเขียนให้ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถสื่อความคิดกับผู้อ่านและผู้ฟังได้ ทั้งยังเป็นเครื่องแสดงระดับความสามารถในการเขียนของผู้เขียนอีกด้วย การเขียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับไวยากรณ์ คือ การเขียนทำให้นิสิตมีโอกาสทดลองใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์ และโครงสร้างงานเขียน เป็นตัวแสดงให้เห็นความก้าวหน้าทางภาษาของนิสิตได้อย่างชัดเจนที่สุด เมื่อนิสิตได้มีโอกาสเรียนรู้ไวยากรณ์และได้มีโอกาสในการใช้ไวยากรณ์ในการสื่อสารอย่างจริงจัง ทั้งทักษะการพูดหรือการเขียน ก็จะทำให้ นิสิตมีความรู้และความชำนาญเรื่องไวยากรณ์มากยิ่งขึ้น

^{๑๒} Eggeling, Julius. *The Ktantra with the Commentary of Durgasimha*. Calcutta : Stephen Austin and son, 1874-1878), pp. 116-123.

^{๑๓} Winternitz, M., *History of Indian Literature Vol ๓.*, (Delhi : Motilal Banarsidass, 1985), pp. 341-344.

๔. การสอนภาษาบาลีกับการสอนภาษาอังกฤษ

การสอนแบบไวยากรณ์และแปลมีมานานเมื่อมีการสอนภาษาละติน มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความซาบซึ้งในวรรณคดี และใช้เป็นภาษาของผู้มีการศึกษา ผู้เรียนได้รับการทวนซ้ำเรื่องไวยากรณ์ มุ่งเน้นการแปลประโยค ฝึกอ่านเขียนตัวอย่างประโยค แม้ว่าต่อมาภาษาละตินจะเสื่อมความนิยมลง แต่หลักสูตรใหม่ ๆ ในการสอนภาษาก็ยังสะท้อนแบบการสอนภาษาละตินอยู่ดั้งเดิม ตำราที่นิยมแทนภาษาละติน คือ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอิตาลี และภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ คำศัพท์และ ประโยคฝึกแปล จากภาษาต่างประเทศที่เรียนเป็นภาษาแม่

ในด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์สำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศนั้นมีการถกเถียงหรืออภิปรายอย่างกว้างขวางว่า^{๔๔} ผู้สอนควรเน้นการสอนไวยากรณ์เป็นส่วนใหญ่หรือไม่ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนไวยากรณ์ของภาษาต่างประเทศนั้นในปริมาณที่มากมายเพียงใดจึงจะเพียงพอที่จะนำไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศ และการเรียนการสอนไวยากรณ์นั้นควรมีกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร

ในการสอนไวยากรณ์มีการแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือการสอนไวยากรณ์แบบเดิมหรือทั่วไป (The grammar translation method) และการสอนไวยากรณ์เพื่อการสื่อสาร (The grammar communicative method) ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันในขั้นตอนของการสอนไวยากรณ์ได้กำหนดไว้ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ให้ตัวอย่างจากเนื้อหาในบทเรียน หลังจากได้สอนศัพท์ของเนื้อหาที่จะสอนในวันนั้นแล้ว ครูบอกนักเรียนต่อไปว่า เมื่อรู้คำศัพท์แล้วจะต้องรู้หลักไวยากรณ์ ที่เกี่ยวข้องด้วยจึงจะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี ครูเขียนตัวอย่างประโยคที่ดึงจากเนื้อหาบทกระดานดำ หรือถ้าเขียนมาแล้วในกระดานก็นำมาติดที่กระดานดำ แล้วให้นักเรียนอ่านตามครู เนื้อหาที่จะสอนอาจจะเป็นเรื่องสั้น บทสนทนา จดหมาย ข่าวจากหนังสือพิมพ์ บันทึกส่วนตัว การ์ตูน ข้อความโฆษณา หรือบทกลอนสั้น ๆ ก็ได้

๒. ฝึกระดับกลไก (Mechanical drills) หมายถึงการฝึกที่มีการควบคุมคำตอบนั้นคือคำตอบที่ถูกต้องจะมีเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น เหมาะสำหรับให้นักเรียนตอบพร้อม ๆ กัน

ตัวอย่างเช่น

Model : He's going to school.

Cue : She

^{๔๔} Zimmermann/Wissner-Kurzawa 1985, Kleineidam 1989, Funk/Koenig 1994, Schmidt 1990, Desselmann 1990, Fabricius-Hansen/Heringer 1988, Zimmermann 1990, Messe 1984,

Response : She's going to school.

Cue : We

Response : We're going to school. etc.

๓. สรุปกฎและการใช้ไวยากรณ์ (Generalization) เมื่อได้ฝึกรูปแบบประโยคจนนักเรียนพูดได้คล่องแคล่วแล้ว ครูทดสอบความเข้าใจของสิ่งที่ฝึกไปด้วยการถามนำ หลักทั่วไป ในการสรุปกฎและการใช้ มีดังนี้

๑) ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเสมอไป

๒) ถ้าใช้ภาษาอังกฤษ พยายามหลีกเลี่ยงศัพท์ทางภาษาศาสตร์ เช่น structural pattern, suffix, prefix, structure

๓) ใช้คำถามสั้น ๆ แต่หลาย ๆ คำถามดีกว่าคำถามยาว ๆ เพียงไม่กี่ประโยค

๔) ครูจะต้องเตรียมคำถามและอุปกรณ์มาให้พร้อมก่อนเข้าสอน

๕) ใช้ความรู้เดิมของนักเรียนให้เป็นประโยชน์ โดยนำมาเป็นหลักในการเปรียบเทียบกับการใช้รูปประโยคใหม่

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการสอนไวยากรณ์หมายถึงการสอนที่ให้ตัวอย่างจากเนื้อหาในบทเรียน หลังจากได้สอนศัพท์ของเนื้อหาที่จะสอนในวันนั้น แล้วฝึกรูปแบบที่มีการควบคุมคำตอบ เมื่อได้ฝึกรูปแบบประโยคจนนักเรียนพูดได้คล่องแคล่วแล้ว ก็สรุปกฎและการใช้ไวยากรณ์หลังจากนั้นก็ฝึกระดับความหมาย ระดับสื่อสาร และขั้นตอนสุดท้าย ทำแบบฝึกหัด หลังจากได้ฝึกปากเปล่าแล้ว เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และในการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวการสอนภาษาบาลีกับการสอนภาษาอังกฤษของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษามาใช้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเรียนภาษาอังกฤษและการเรียนภาษาบาลี เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุง และเหมาะสมกับการแก้ไข ต่อการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ ก้าวทันโลก และสามารถช่วยให้ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ

* * * * *